بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

افغان بنسټ
د علمي څېړنو مدیریت
د تالیف او ژباړې آمریت

روژه

احکام، فضائل اومسائل يې

مولوي عبدالحق حماد

د اداري یادښت 9
روژه یو ستر نعمت 11
د انسان د پیدایښت مقصد 14
ایا پرښتې د عبادت لپاره بس نه وې؟ 14
عبادات په دوه ډوله دي 15
لومړی ډول: بلا واسطه عبادت 15
دوهم ډول: بالواسطه عبادت 16
بلاواسطه عبادت غوره دی 16
د رمضان د هرکلي صحیح طریقه 17
د روژې تعریف 19
د روژې تاریخ 19
د روژې مشروعیت 20
د رمضان روژې حکم 20
د روژې حکمت او فلسفه 22

د روژې ځينې روغتيايي ګټې...23

د روژې فضائل...27

په ښکاره روژه خوړل 33

د رمضان روژه پرچا فرض ده؟...34

د مياشتې په ليدلو سره روژه نيول..35

د شک د ورځې روژه 35

د روژې شرطونه او ارکان 36

۱- نيت کول...36

۲- له خوراک، څښاک او جماع څخه ځان ژغورل 37

هغه کارونه چې روژه نيونکي ته روا دي 38

۱- د شپې له خوا خوراک، څښاک او جماع 38

۲- د سهار تر اول وخته د پېشمني وروسته کول...................................38

۳- که د ورځې معلومه شي چې رمضان دی، د ورځې نيت کولای شي........39

۴- هغه چې پر ځان کابو لري، له مېرمنې سره لوبې کولای شي 40

۵- په سفر کې د روژې خوړل...40

۶- پوره اودس کول خو په مضمضه او استنشاق کې احتياط کول 40

د روژې ماتوونکي 41
هغه شیان چې کفاره او قضا دواړه لازموي 41
۱- خوراک او څښاک 41
۲- جماع 42
هغه شیان چې روژه پرې ماتېږي او یوازې قضا یې لازمیږي 42
۱- قصدا په ډکه خوله قی کول : 42
۲- حیض او نفاس : 43
۳- په زوره پر چا روژه ماتول 43
۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول 44
۵- سګریټ یا چلم څکول 44
۶- د پېشمني په وخت کې تېروتل 44
۷- د روژه ماتي په وخت کې تېروتل 45
هغه شیان چې روژه پرې نه ماتیږي او نه هم مکروه کیږي 46
۱- غسل کول 46
۲- مسواک کارول 46
۳- سرغوړول 46

۴- احتلام 47
۵- خوشبويي کارول 47
۶- د اړتيا پر وخت د خوړو خوند کتل 47
۷- د سترګو درمل کارول 48
۸- د مار يا لړم چيچل 48
۹- په هېره سره خوراک يا څښاک کول 48
هغه شيان چې روژه پرې مکروه کيږي 50
هغه عذرونه چې له امله يې روژه ماتول روا دي 51
۱- د ناروغۍ د زياتېدا وېره 51
۲- د مور يا ماشوم ژوند ته ګواښ 52
۳- مرګونې تنده را منځته کېدل 52
د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې 52
۱- د روژې کفاره 52
۲- د روژې قضاء 54
۳- پښېمني 54
۴- روژه ماتی 55

۵- تراویح 55
د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې 56
په هغه سیمو کې د روژې حکم چې شپه یا ورځ یې ډېره اوږده وي 56
یو دېرشمه روژه 56
جراحي عملیات 57
له بدن څخه وینه وېستل 58
په روژه کې غاښ وېستل 59
په پوزه کې دوا کارول 59
په روژه کې شونډې سرې کول 59
مېرمن د ورځې په منځ کې له حیض څخه پاکېدل 60
په غوږ کې اوبه یا تېل نتوتل 60
نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته 60
د روژې مستحبات 61
۱- په روژه ماتي کې تلوار کول 61
۲- په تازه کجورو روژه ماتول 62
۳- د روژه ماتي دعا ویل 62

۴- له روژه ماتي وروسته دعا 63

اعـتـکاف.. 65

د اعتکاف فضائل.. 65

د اعتکاف څو اړوند مسائل 67

پای.. 69

د کائناتو رب د انسان له پیدا ایښت دمخه په دې عالم و، چې انسان کله په دنیایي چارو کې بوخت شي، زه ورڅخه هېرېږم او بیا به زما عبادت ته هومره توجه او پاملرنه نه کوي څومره یې چې دنیاوي چارو ته کوي، نو ورته ویې فرمایل چې انسانه زه تاته یوه بله موکه هم درکوم چې په هغې کې ته ماته ځان را نږدې کړې، هغه په کال کې یوه میاشت ده، په دې میاشت کې ته ماته ځان نږدې کړه ترڅو دې هغه روحاني نیمګړتیاوې پوره شي چې په یوولسو میاشتو کې در پېښې شوې دي، دغه راز دې هغه نیمګړتیاوې هم پوره شي چې په دغو میاشتو کې دې زما سره په اړیکو کې رامنځته شوې دي، تاته ښایي چې په دې میاشت کې هغه ټولې نیمګړتیاوې پوره کړې چې په تېرو یوولسو میاشتو کې درپېښې شوې دي؛ ځکه چې دا د رحمتونو او برکتونو میاشت ده او په دې میاشت کې نفلي عبادت هم د فرضي برابر قبلیږي، او یو فرض د اویاوو فرضونو برابر منل کیږي؛ خو که له دې زریني موکې څخه دې ګټه وانه خیستله او دومره توښه دې برابره نه کړه چې زه دې وبخښم، بیا نو ته ډېر کمبخته انسان یې.

دا د روژې ټوله خلاصه ده، او په دې وخت کې چې الله پاک مسلمان ته د جنت لپاره کومې بهانې غواړي مسلمان باید هغه درک کړي او ګټه ورڅخه واخلي.

افغان بنسټ چې غواړي په هېواد کې پوهه او دین ته د هېوادوالو پاملرنه نوره هم زیاته شي، په پام کې لري چې د همداسې ورځو په مناسبت تاسو ته ګټور کتابونه او رسالې چمتو کړي؛ ترڅو پر خپل وخت د دې ورځو له ارزښت څخه خبر شئ؛ او دا چې روژه د کال تر ټولو غوره میاشت ده؛ ځکه مو د دې د احکامو او فضائلو د راټولولو لپاره هم د علمي څېړنو مدیریت ته دنده ورکړه څو په دې اړه یوه لنډه رساله تیاره او چاپ کړي، او د روژې له پیله وړاندې یې د هېواد ګوټ ګوټ ته ورسوي، چې دادی د علمي څېړنو د محترمو کارکوونکو د پرلپسې خواریو په پایله کې د روژې د فضائلو، مسائلو او احکامو رساله تیاره شوه چې په بدل کې ورته له الله پاک څخه د ستر اجر غوښتونکی یم.

(مولوي) عبدالسلام ضعیف

د افغان بنسټ مشر

روژه یو ستر نعمت

روژه د الله پاک یو ستر نعمت دی؛ خو مونږ به ښکله د دې نعمت په ارزښت پوه شو په داسې حال کې چې د ژوند ډېره برخه مو یوازې دنیاوي پرمختګونو ته ځانګړې کړې ده او تل له سهار نه تر ماښامه پورې په همدې فکر کې یو چې ښکله په دې ډګر کې پرمختګ وکړو! په داسې حالاتو کې به مونږ ښکله پوه شو چې روژه یا رمضان د مسلمان له پاره د الله پاک له لورې یو ستر نعمت دی، په رمضان کې چې د الله پاک له لورې پر مسلمانانو کوم برکات نازلیږي د هغو درک هغو خلکو ته کیږي چې د دنیا پر ځای یې آخرت او مادیاتو پرځای یې معنویاتو ته مخه وه لکه په دې حدیث کې چې راځي: یو ځل رسول الله صلی الله علیه وسلم د رجب یا برات میاشت ولیده؛ نو داسې دعا یې وکړه: اللهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبَ وَشَعْبَانَ وَ بَلِّغْنَا رَمَضَانَ.[1]

([1]) مجمع الزوائد ۲/ ۱۶۵

ژباړه: یا الله! موږ ته په رجب او شعبان کې برکت کېږدې، او تر رمضانه مو ورسوې. یعنې موږ ته دومره عمر راکړې چې د رمضان میاشت مو نصیب شي.

له دې څخه موږ معلومولای شو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم روژې ته څومره لېوال و!!

د همدې له برکت ډکې میاشتې د فضائلو او ځینو ضروري مسائلو د راټولولو په موخه د افغان بنسټ محترم مشرتابه د علمي څېړنو مدیریت ته دنده ورکړه، چې د روژې په رارسېدو یوه داسې رساله یا کتابګوټی چمتو کړي چې د روژې اړوند مسائل او فضائل پکې څېړل شوي وي؛ تر څو یې درانه هېوادوال ولولي او د روژې برکتناکه میاشت په خپلو عبادتونو نوره هم ځلانده کړي، دغه راز په خپل وار سره د علمي څېړنو مدیریت د تالیف او ژباړې آمریت ته دنده وسپارله څو په دې برخه کې کار وکړي، او د روژې له را رسېدو وړاندې ددې رسالې د لیکلو او چاپ کولو چارې بشپړې شي.
په دې لړ کې د علمي څېړنو محترم مدیر مفتي صاحب عبد الرؤف، ښاغلي قاري صاحب محمدنور صدیقي او ښاغلي مولوي صاحب سیف الله ساعي څخه مننه کوم چې د کتابه په بیا کتنه او د احادیثو او مسائلو په تخریج کې یې راسره مرسته وکړه.

په پای کې له درنو لوستونکو څخه هیله کوم چې په دې له برکتونو ډکه میاشت کې د افغان بنسټ مشرتابه او کار کوونکي هم په خپلو نېکو دعاوو کې هېر نه کړي ترڅو په دې ناوړه شرائطو کې د پوهې په مټ د دین او هېواد پالنه وکړي.

عبدالحق حماد

د تالیف او ژباړې آمر

۱۴۳۳/۸/۱هـ ق

الله پاک انسان د خپل عبادت لپاره پیدا کړی دی، لکه چې فرمايي:
((وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ)) [الذاريات:۵۶] يعني: ما پيريان او انسانان يوازې د خپل عبادت لپاره پيدا کړي دي؛ نو ځکه دنيا ته د انسان د راتلو يوازينۍ موخه د الله پاک عبادت، او د آخرت ابدي ژوند ته توښه برابرول دي.

ايا پرښتې د عبادت لپاره بس نه وې؟

اوس که د چا په زړه کې دا سوال پيدا شي چې د دې مقصد لپاره خو الله پاک له پخوانه پرښتې پيدا کړي وې؛ نو بيا د انسان د پيدا کېدو اړتيا څه وه؟ ددې ځواب دادی چې پرښتې الله پاک د عبادت لپاره پيدا کړې وې؛ خو دهغوی جوړښت داسې دی چې خلقتا په عبادت مجبوره وې؛ ځکه چې د هغوی په فطرت کې د عبادت ماده نغښتې وه او له عبادت پرته يې په خلقت کې د معصيت او نافرمانۍ ماده نه وه نغښتې؛ خو د انسان جوړښت ددې برعکس دی، د هغه په جوړښت کې يې د ګناه او معصيت ماده هم نغښتې ده او بيا يې ورته امر کړی چې د خپل رب عبادت کوه، له همدې امله پرښتو ته عبادت کول آسان کار و او له انسان سره، خواهشات، جذبات، خوځښتونه، اړتياوې او د ګناهونو

هڅونکي شته؛ سره له دې ورته الله پاک امر کړی چې له دې ټولو شیانو
به ځان ژغورې او زما عبادت به کوې.

عبادات په دوه ډوله دي

دلته یوه بله خبره په پام کې نیول اړین دي هغه دا چې له یوې خوا
ویل کیږي چې د مومن هر کار عبادت دی یعنې که یو مومن ښه نیت
ولري او د اسلام له لارښوونو سره سم ژوند تېروي؛ نو د هغه خوراک ،
خوب، خندا ، کاروبار ، له مېرمنې سره خندا او خبرې، راشه درشه، ادا
ټول په عبادت کې شمېرل کیږي، اوس پوښتنه دا ده چې که له یوې خوا
د مؤمن دا ټول حرکات په عبادت کې شمېرل کیږي او له بلې خوا لمونځ
هم عبادت دی نو بیا ددې دواړو عبادتونو ترمنځ توپیر څه دی؟ نو ددې
دواړو خبرو ترمنځ توپیر پېژندل اړین دي او ځینې خلک ددې توپیر د نه
پېژندلو له امله له بېلاریو سره مخ کیږي.

لومړی ډول: بلا واسطه عبادت

د دې دواړو عبادتونو ترمنځ توپیر دادی چې یو ډول عبادت هغه دی
چې مخامخ عبادت دی چې موخه ترې یوازې د الله پاک رضا ترلاسه کول
دي او بل مقصد نه لري، دغه ډول عبادتونه یوازې د الله پاک د بندګۍ
لپاره ټاکل شوي دي لکه: لمونځ، له لمانځه څخه یوازینۍ موخه دا ده

چې الله پاک ته سر ښکته کړل شي او بندګي يې وشي؛ نو دا د الله پاک مخامخ عبادت دی چې بله موخه نه لري، دغه راز روژه، زکات، حج، عمره، ذکر، تلاوت، دا ټول هغه عبادتونه دي چې د الله پاک له رضا پرته بله موخه نه لري.

دوهم ډول: بالواسطه عبادت

د لومړي ډول برعکس ځيني اعمال هغه دي چې اصل مقصد يې نور څه وو، لکه دنياوي اړتياوې او خواهشات پوره کول؛ خو الله پاک د خپل ځانګړي فضل له مخې مؤمن ته وويل چې که ته خپل دنياوي کارونه هم په ښه نيت، زما د دين په چوکاټ کې او زما د محبوب صلی الله عليه وسلم له طريقو سره سم ترسره کړې؛ نو زه د همداسې کارونو په بدل کې هم هغه ثواب درکوم لکه د لومړي ډول عبادت په بدل کې يې چې درکوم؛ له همدې امله دا مخامخ عبادت نه دی؛ بلکې بالواسطه عبادت دی او دا دعبادت دوهم ډول دی.

بلاواسطه عبادت غوره دی

له دې تفصيل څخه دا څرګنده شوه چې مخامخ عبادت له بالواسطه عبادت څخه غوره دی، او ددې درجه ترهغه بل زياته ده؛ له همدې امله الله تعالی چې د پيريانو او انسانانو د پيدايښت هغه خبره د کوم عبادت

لپاره کړې ده، له هغې څخه لومړی ډول عبادت مراد دی، نه دوهم ډول چې بالواسطه عبادت دی. [1]

د رمضان د هرکلي صحیح طریقه

په ننني‌و اسلامي ټولنو کې ځینې خلک د رمضان د هرکلي په موخه له هغه نه څو ورځې وړاندې مجلسونه او ناستې جوړوي او د قرآنکریم په تلاوتونو او دیني ویناوو د روژې هرکلی کوي او خلکو ته په دې ډول دا ښیي چې موږ ګواکې روژې ته خوشحاله یو او هرکلی ورته وایو، دا ډېر ښه فکر دی؛ خو د وخت په تېرېدو کیدایشي دا چاره یو ضروري دیني رنګ خپل کړي چې خدای مکړه بیا به په دین کې له ځانه د یو کار د داخلولو په معنا وي، د رمضان د هرکلي اصلي طریقه دا ده چې د رمضان له راتلو وړاندې خپل د ژوند مهال وېش بدل کړل شي او ډېره برخه یې د الله پاک عبادت ته ځانګړې کړل شي، د رمضان له راتلو وړاندې فکر وکړئ چې زه څنګه کولای شم خپل ورځنۍ بوختیاوې کمې کړم، که څوک په دې میاشت کې خپل ټول وخت د الله پاک عبادت ته ورکړي تر دې غوره خبره نشته او په دوولسو میاشتو کې یوه میاشت یواځې د الله پاک عبادت ته ځانګړې کول ښایي د انسان ټول ژوند نېکمرغه کړي او یوولس

([1]) اصلاحي خطبات ۱۰/۲۴-۲۷ لیکوال: مفتي محمد تقي عثماني

نورې میاشتې یې هم ورته برکتي کړي، که داسې نه وي بیا نو کم ترکمه فکر وکړل شي چې کوم کارونه ډېر ضروري نه دي هغه دې په رمضان کې ودرول شي او یا دې محدود کړل شي تر څو د الله پاک عبادت ته کم ترکمه له نورو میاشتو ډېر وخت ورکړل شي، او که دا یو هم ونه شي؛ نو رمضان به راشي او همداسې به تېر شي او هیڅ به په لاس را نشي.

رمضان د الله پاک له لورې پر مسلمانانو یو ځانګړی رحم دی او هر مسلمان کولای شي په دې وخت کې له لږ پاملرنې سره آخرت ته ښه پانګه برابره کړي، موږ باید د دې میاشتې هره ګړۍ غنیمت وګڼو او ګټه ورڅخه واخلو بیا خدای پاک خبر دی چې تر راتلونکې روژې پورې به څوک مړه او څوک ژوندي وي.

او دا چې روژه د تربیې میاشت ده؛ نو باید مسلمان د روژې له دې میاشتې وروسته هم هماغسې واوسي لکه په روژه کې چې و، خدای مکړه داسې نه وي چې په روژه کې یو ډول وي او وروسته بیا ناوړه کارونو ته مخه کړي.

د روژې تعریف

په ځانګړي وخت کې له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کېدلو ته روژه وايي.

د روژې تاریخ

روژه د آدم علیه السلام نه را پیل او تر رسول الله صلی الله علیه وسلم پورې پر ټولو قومونو په بېلابېلو ډولونو فرض شوې ده، الله پاک فرمایي: يَآيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَي الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ . **[البقرة: ۱۸۳]**

ژباړه: اې مومنانو! پرتاسو باندې روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له ستاسو نه پرمخکنیو فرض شوې وه، ددې له پاره چې تاسې (له ګناهونو) ځان وساتئ (او پرهیزګاران شئ؛ ځکه چې روژه د شهواني توان ماتونکې ده).

په اسلام کې روژه لکه د ځینو نورو حکمونو په شان له هجرته وروسته په مدینه منوره کې فرض شوه، مکي دور د عقایدو د جوړولو ، او د توحید د اصولو د ترسیخ او د ایماني او اخلاقي ارزښتو د لوړوالي دور و ، او له هجرت وروسته، مسلمانانو یو

پیاوړی ځواک وموند ، چې لـه همدې ځایـه ډېری فـرائض هم پیـل او حدود وټاکـل شـول، او د احکـامو تفصـیل رامنځتـه شـو ، چـې یـو لـه هغوی څخه روژه وه، په مکه کې له پنځو فرض لمونځونو پرته نور څه نه وو فرض کړای شوي، په دې چې دلمانځه اهمیت خورا لوی دی، او فرضیت یې د اسراء په شپه او د بعثت په لسم کال وشو.

له هغې پنځه یا څه زیات کاله وروسته روژه فـرض کـړای شوه، یعنـې د هجرت پـه دوهـم کـال، او پـه همدې کـال پرمسـلمانانو جهـاد هـم فـرض کړای شو ، د روژې لـه فرضـیت وروسـته رسـول الله صـلی الله علیـه وسـلم نهـه کالـه ژونـدی و او د هررمضـان روژې یـې پـه ډېـره مینـه او اخـلاص ونیولې.

د روژې مشروعیت

روژه یـو داسـې مشـروع او فـرض عمـل دی چې پـه قـرآن، حـدیث او اجماع سره یې فرضیت ثابت دی او پر همدې د ټولو علماوو اتفاق دی.

د رمضان روژې حکم

روژه یـو بـدني عبـادت دی او د رمضـان د روژې حکـم فـرض دی، الله تعالی فرمايي: يَٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَي الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ.[**البقرة: ۱۸۳**]

ژباړه : اې مومنانو! پرتاسو روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له ستاسو نه پرمخکنيو فرض شوې وه، ددې له پاره چې ځان ساتنه وکړئ.

طلحة بن عبيد الله رضي الله عنه وايي: يوه ورځ يو ببر سرى اعرابي رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغى او عرض يې وکړ: "يارسول الله! ماته ووايه چې خداى پاک څومره لمونځ راباندې فرض کړې دى؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: پنځه لمونځونه؛ خوکه نفل ورسره کوې (هغه مستحب دي)، هغه بيا وويل : څومره روژې راباندې فرض دي؟ رسول الله صلى الله ورته وويل: د رمضان مياشتې روژې خو که نفل ورسره نيسې (هغه مستحب دي)، هغه بيا پوښتنه وکړه: راته ووايه چې څومره زکات راباندې فرض دى؟ نو رسول الله صلى الله عليه وسلم د زکات او د اسلام د نورو احکامو په اړه معلومات ورکړل نو اعرابي وويل: په هغه ذات قسم چې تاته يې عزت درکړى! زه به نه له دې څخه څه زيات کړم او نه به څه کم کړم، د نوموړي په دې خبره رسول الله صلى الله وويل: که رښتيا يې ويلي وي؛ نو کامياب دى –اويا- که رښتيا يې ويلي وي، جنتي دى. "[1]

له حديث څخه د استدلال توري: د اعرابي دا وينا چې: "څومره روژې راباندې فرض دي؟ ".

([1]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب وجوب صوم رمضان، حديث رقم (1891).

د رمضان روژې په فرضيت کې د الله پاک لوی حکمتونه، غوره مقاصد او ښې پايلې نغښتې دي چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

۱- په زړه کې اخلاص او تقوی رغېدل، ځکه چې له روژې څخه د روژه نيونکي يوازينۍ موخه د الله جل جلاله رضا او آخرت ته توښه برابرول او د الله وېره مقصد وي، له همدې امله د روژې د فرضيت آيت هم په دې ټکو پای ته رسېدلی چې: لعلکم تتقون. معنا دا چې ښايي تاسو د همدې فرضيت په ادا کولو د تقوی درجې ته ورسيږئ او ځانونه له هغه څه څخه وساتئ چې نه درسره ښايي.

۲- روژه روح ته غزا ورکوي، نفس ته د استقامت ځواک ورکوي او د زړه په پاکوالي کې مرسته کوي.

۳- روژه په انسان کې ارادي ځواک، د تکل رښتونوالی، او د نفس د ناوړه عادتونو له منځه وړلو ځواک پياوړی کوي او د صبر په مټ د تکليفونو ګاللو وړتيا وربخښي. دغه راز روژه د انسان عقل پر شهواتو غالبوي چې بيا د همدې په مټ د شر پر ځای د خير کارونو ته ډېر متوجه کيږي.

۴- روژه بشري نفس ته هم روزنه ده، د انسان عادت دادی چې د يو نعمت په ارزښت هله پوهيږي چې ورڅخه بې برخې شي او يا ورته اړ شي؛ نو روژه نيونکی چې کله د لوږې درد ووينې، د نېستمنو او بې وزله خلکو له حاله خبريږي او د هغوی مرستې او لاسنيوي ته يې پام را اوړي.

۵- په روژه نيولو کې له روحاني مخلوق او مقربو پرښتو سره مشابهت دی؛ نو مسلمان ته ښايي چې په روژه کې د پرښتو په شان يوازې د الله په ذکر، تسبيحاتو، تلاوت او دعاوو بوخت وي او يوازې د خيټې په غم کې نه وي ورک.(1)

د روژې ځينې روغتيايي ګټې

روژه نيول که له يوې خوا د الله پاک حکم ته لبيک ويل دي چې په بدل کې يې هغه ثوابونه ترلاسه کيږي چې د نورو ډېرو عبادتونو په پايله کې نه ترلاسه کيږي، له همدې امله الله پاک په يو قدسي حديث کې فرمايي: د بني آدم ټول عملونه د هغه دي؛ خو روژه زما ده او زه به يې پخپله بدله ورکوم.

(1) حكمة التشريع وفلسفته: ۱۳۲-۱۳۷ط: المكتبة الحقانية

له بلې خوا د رمضان د میاشتې روژه د بې شمیره دیني، دنیوي، روحي او ټولنیزو ګټو سربیره یو لړ روغتیایي ګټې هم د انسان بدن ته له ځانه سره لري، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: (د روژې د نیولو په وسیله روغتیا موندلای شئ).

دلته د روژې ځینې روغتیایي ګټې په لنډ ډول را اخلو:

لومړی: روژه د چاغوالي مخنیوی کوي، روغتیاپالان په دې آند دي چې د رمضان د میاشتې د روژې په لړ کې د انسان د بدن د وازګو یا چربۍ زیاته برخه اوبیږي چې په دې وسیله د هغه انسانانو د بدن لپاره حیاتي موضوع ده چې د چاغوالي په ستونزه او ناروغۍ اخته وي، د داسې خلکو خېټه بیرته نورمال حالت ته راځي او له یوه غوره صحت څخه برخمن کیږي. د وازګو دغه راز اوبه کیدل د هغه کسانو لپاره هیڅ زیان نه رسوي چې بدنونه یې چست او چالاک دي بلکې د دې ډول روغو انسانانو په نشاط کې د پام وړ زیاتوالی منځته راوړي.

دویم: روژه معده تصفیه کوي، د انسان معده د کال په اوږدو کې د ډول ډول خوراکونو له کبله له یو شمیر ناروغیو، تکالیفو، ستونزو، ستړیاوو او ناخوالو سره مخ کیږي چې د دغه ډول ناروغیو او احتمالي ستونزو مخنیوی او تر ټولو ښه درمل د رمضان د میاشتې روژه ده او معده په داسې ډول تصفیه کوي چې د خپلو راتلونکو فعالیتونو لپاره په ښه توګه تیاره شي. همدارنګه د دغه ډول تصفیې بهیر نه یوازې د

انسان پر معده باندې صورت مومي بلکې د روژې د حکمت، روغتیایي ګټو او برکت له کبله د انسان د بدن پر ټولو غړو او فعالیتونو باندې اجرا او د راتلونکو فعالیتونو لپاره په غوره توګه اماده کیږي.

دریم: روژه بدن ته هراړخیزه روزنه ورکوي، د انسان بدن هم له هراړخیز پلوه لازمي روزنې او ټریننګ ته اړتیا لري چې دغه ډول روزنه یوازې د رمضان د میاشتې په روژه کې د بدن لپاره مهیا کیږي چې ګڼې روغتیایي ګټې لري. همدارنګه له روحي اړخه هم روژه د بدن لپاره د یوه داسې ټریننګ حیثیت لري چې د هر ډول ستونزې په مقابل کې ورسره د صبر او طاقت مرسته کوي.

څلورم: روژه بدن ته فسیالوجي استراحت په برخه کوي، د طبي ماهرانو په نظر د انسان بدن د کال په اوږدو کې له ډول ډول کړاونو او ستونزو سره مخ کیږي او د بدن ټول غړي یې د ډول ډول خوړو د خوراک له کبله د ستړیا احساس کوي چې روژه دغه ډول فسیولوجي ستړیا ته د استراحت او دمې تر ټولو غوره وسیله ده چې د یوه مناسب وخت لپاره دمه وکړي، لازمه انرژي حاصله کړي او د راتلونکو فعالیتونو لپاره ښه تیاري و نیسي.

پنځم: روژه انسان ته ذهني ځواکمنتیا په برخه کوي، تجربو ښوولې ده څومره ذهني تمرکز چې یو انسان ته په روژه کې ترلاسه کیږي په بل وخت کې د داسې یوه تمرکز شونتیا ورته ممکنه نه ده.

همدارنګه د رمضان د میاشتې د روژې پر مهال د انسان معده او زړه د یوه بې مثاله صبر په درشل کې قرار لري او د زیاتره هغو څیزونو سره یې فکر نه وي چې له روژې پرته یې په خیال کې را ګرځوي چې همدغه فرصت ذهن ته یو غوره تمرکز، څواکمنتیا او وینبتابه په برخه کوي. البته دا څواکمنتیا هغه چاته په برخه کیږي چې په رښتني معنا د دې میاشتې په اهمیت و پوهیږي، له سستۍ او لټۍ څخه ځان و ژغوري.

شپږم: روژه د شکرې د ناروغتیا لپاره ګټوره ده روژه د دې سبب کیږي چې انسان تر ډیره حده په دې میاشت کې د خوړو په خوړو کې کموالی راولي چې دغه راز کموالی د شکرې په ناروغتیا باندې د اخته کسانو لپاره ګټوره ده، وینې ته فرصت په لاس ورکوي چې کولیسترول کم کړي او حتی د وینې د فشار د کمېدو سبب هم کیږي. داسې هم کیدایشي که یې ناروغي په لومړیو مرحلو کې وي نو د دې احتمال شته، چې د روژې د نیولو په وسیله له دې ناروغي څخه په بشپړه توګه روغ شي. له بلې خوا روژه د شکرې ناروغتیا ته اجازه نه ورکوي چې په زیاته پیمانه د انسان پر جسم حمله وکړي.

اووم: روژه د بدني فعالیتونو د ګډوډیو مخه نیسي، کله کله د انسان بدن د ځینو عواملو له کبله د خپلو فعالیتونو د ګډوډیو له یوې مرحلې سره مخ کیږي چې نودا ګډوډۍ د راز راز روغتیایي تکلیفونو باعث کیږي؛ خو روژه د دغه راز ګډوډیو او اختلالاتو مخنیوی کوي او

دانسان بدن داسي عياروي چې خپلو فعاليتونو ته په يوه منظمه کړښه د خوځيدو فرصت په لاس ورکړي.

په همدې توګه د رمضان د مياشتې روژه زياتې روغتيايي ګټې له ځان سره لري چې د ځينو محدودو ګټو يادونه يې دلته وشوه.[1]

د روژې فضائل

♣- الله پاک فرمايي: شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيٓ اُنْزِلَ فِيْهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَ بَيِّنٰتٍ مِّنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِ . [البقرة 185]

ژباړه : د رمضان مياشت خو هماغه ده چې قرآن پکې نازل شوی دخلکو لپاره لارښود ، د هدايت څرګندې نښې او د حق او باطل بېلونکی (کتاب) دی.

♣- رمضان د توبې، او مغفرتونو مياشت ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: پنځه لمونځونه، يوه جمعه تر بلې جمعې پورې او يو رمضان تر بل رمضان پورې د مسلمان ګناهونه له منځه وړی ترڅو يې چې لوی ګناهونه نه وي کړي.[2]

([1]) له ګل آغا احمدي څخه په مننه

([2]) صحيح مسلم، كتاب الطهارة، باب فضل الوضوء والصلاة عقبه، حديث رقم (552).

♣- څوک چې د رمضان روژې پر الله د ښه باور او ثواب په نيت ونيسي الله ورته پخواني ټول ګناهونه بخښي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: چا چې له ايمان سره او د ثواب په نيت د رمضان روژې ونيولې، الله يې پخواني (واړه) ګناهونه بخښي،[1] بل حديث کې فرمايي: چا چې له ايمان سره او ثواب په نيت د رمضان شپې الله ته په عبادت تېرې کړې، د هغه پخواني ټول (واړه) ګناهونه بخښل کيږي،[2] او په دريم حديث کې فرمايي: چاچې له ايمان سره او ثواب په هيله د قدر شپه الله ته په ولاړه تېره کړه، دهغه پخواني ټول (واړه) ګناهونه به وبخښل شي.[3]

♣- رمضان له اور څخه د خلاصون مياشت ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: په رمضان کې هره شپه يو آواز کوونکی ناري وهي چې: اې د خير غوښتونکيه وړاندې شه! او اې د شر غوښتونکيه تم شه! نن الله پاک ډېر خلک له اوره خلاصوي؛ نو ښايي ته هم د هغو په کتار کې راشې او دا (آواز او له اوره خلاصون د روژې) په هره شپه کې وي.[4]

سندي رحمه الله د دې حديث په شرحه کې ليکي: معنا دا چې اې د خير غوښتونکيه د خير کارونو ته وړاندې شه؛ ځکه چې همدا ستا سره

([1]) صحيح البخاري، كتاب الإيمان، باب: صوم رمضان احتسابا من الإيمان، حديث رقم (38).

([2]) صحيح البخاري، كتاب الإيمان، باب: تطوع قيام رمضان من الإيمان، حديث رقم (37).

([3]) صحيح البخاري، كتاب الإيمان، باب: قيام ليلة القدر من الإيمان، حديث رقم (35).

([4]) جامع الترمذي، أبواب الصوم، باب ما جاء في فضل شهر رمضان، حديث رقم (682).

ور ده، تاته به د لږ عمل په بدل کې ډېر څه درکړل شي، او اې د شر غوښتونکیه له ګناهونو لاس واخله او توبه وباسه! ځکه چې همدا د توبې د قبلېدا وخت دی.

♣- په رمضان کې د جنت دروازې پرانیستي او د دوزخ دروازې بندي وي او شیطانان تړلي وي، په یو حدیث کې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: رمضان چې راشي د جنت دروازې پرانستل شي او د دوزخ دروازې بندي کړل شي او شیطانان په ځنځیرونو وتړل شي. [1]

♣- رمضان د صبر میاشت ده او صبر چې په روژه کې څومره ښکلا خپلوي په نورو عباداتونو کې یې نه خپلوي، په دې میاشت کې مسلمان خپل نفس له شهواتو او خوښو شیانو څخه بندوي، له همدې امله روژې ته نیم صبر ویل شوی او د صبر جزا جنت دی، الله پاک فرمایي: إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ. [الزمر 10]

ژباړه: او یقینا چې صبر کوونکو ته بې حسابه پوره پوره بدله ورکول کیږي.

♣- رمضان د دعاګانو د قبلېدو میاشت ده، الله پاک د روژې له یادونې سمدستي وروسته داسې فرمایي: وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ . [البقرة: 186]

([1]) صحيح مسلم، كتاب الصيام، باب فضل شهر رمضان، حديث رقم (2493).

ژباړه: او چې بندګان مې زما په اړه تا کله وپوښتي نو (ورته ووايه چې) زه بالکل نژدې يم، د غوښتونکو سوال قبلوم کله چې ما وربولي.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: (د درې کسانو دعا نه رد کيږي: روژه نيونکى چې ترڅو روژه ماتوي، د عادل امام دعا، او د مظلوم ښيرا) [1]

♣- رمضان د سخاوتونو او ښېګڼو مياشت ده، له همدې امله په روايتونو کې راځي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به په رمضان کې ترهغه باد هم ډېر سخي و چې هر چاته ګټه رسوي. [2]

♣- رمضان د ليلة القدر مياشت ده، هغه چې د هغې يوې شپې عبادت الله پاک د زرو مياشتو له عبادت نه زيات ګڼلى، او څوک چې ددې شپې له خير څخه بې برخې شي، هغه له ټولو خيرونو څخه بې برخې دى، په يو حديث کې راځي چې يو ځل د رمضان له راتلو سره سم رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه کرامو ته وويل: د رمضان مياشت پر تاسو را ورسېدله، دا ډېره مبارکه مياشت ده، الله تعالى ددې مياشتې روژې پر تاسو فرض کړي دي، په دې مياشت کې د جنت دروازې

([1]) مسند أحمد، مسند المكثرين من الصحابة، مسند أبي هريرة، حديث رقم (8079).

([2]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: أجود ما كان النبي صلي الله عليه وسلم يكون في رمضان، حديث رقم (1902).

له دې تشبيه څخه د رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر زيات سخاوت مراد دى.

پرانستل کيږي او د دوزخ دروازې تړل کيږي، او شيطانان په ځنځيرونو تړل کيږي، او په دې کې يوه داسې شپه ده چې له زرو مياشتو نه غوره ده، څوک چې د هغې ورځې له خير څخه بې برخې شي، هغه له هر خير نه بې برخې شو.[1]

♣- حضرت ابوهريره رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل: روژه (د مسلمان له پاره له ګناهونو او دوزخ څخه) ډال دی، نو نه دې پکې ناوړه خبرې کوي او نه دې چاسره جنجال کوي او که څوک ورسره جنګ کوي او يا ورته سپکې سپورې وايي؛ نو دی دې ورته ووايي چې ما روژه نيولې ده، دا يې دوه ځله وويل او بيا يې وفرمايل: په هغه ذات مې دې قسم وي چې زما روح يې په ولکه کې دی! د روژه نيونکي د خولې بوی د الله په نيز له مشکو نه ډېر خوږ دی، بيا يې وفرمايل: الله تعالی فرمايي: زما بنده چې خوراک، څښاک او شهوت زما د امر له امله پرېږدي نو زه پخپله جزا ورکوم؛ ځکه چې روژه زما ده او زه به د هرې نېکۍ په بدل کې لس نېکۍ ورکوم "[2]

♣- حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: " د جنت يوه دروازه ده چې "ريان" ورته ويل کيږي، له هغې دروازې څخه به يوازې روژه نيونکي مسلمانان جنت ته

([1]) مسند أحمد، مسند المكثرين من الصحابة، مسند أبي هريرة، حديث رقم (7179).

([2]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب فضل الصوم، حديث رقم (1894).

داخليږي او اعلان به کيږي چې: روژه نيونکي چيرې دي!! نو هغوی به را ولاړ شي او چې ننوځي هغه دروازه به د نورو خلکو پر مخ وتړل شي" [1]

♣- رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: روژه او قرآن د الله په دربار کې بنده لپاره د بخښنې سپارښتنه کوي، روژه به وايي: اې ربه! دا سړی ما د ورځې له خوا له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کړی و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، او قرآن به وايي: اې ربه! دا بنده ما د شپې له خوب څخه منع کړی و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، الله پاک به د دواړو شفاعت قبول کړي.[2]

♣- دروژې لومړنۍ لس ورځې د رحمت، منځنۍ لس يې د بخښنې او وروستۍ لس يې له اور څخه د خلاصون ورځې دي.[3]

♣- روژه د الله تعالی او بنده تر منځ يو راز دی، هغه چې بل چاته نه ښکاري، معنا دا چې په روژه کې که څوک وغواړي کولای شي له خلکو پټ روژه وخوري؛ خو د الله پاک له وېرې يې نه خوري؛ ځکه مومن باور لري چې الله مې په هر ځای کېويني، له همدې امله دا عبادت د الله او بنده ترمنځ راز دی او نور عبادتونه داسې نه دي.[4]

([1]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: الريان للصائمين، حديث رقم (1896).

([2]) (رواه البيهقي في شعب الايمان، كذا في مشكوة المصابيح۲/ ۳۴۰ ط: مكتبة البشرى

([3]) (مشكوة ۱۷٤)

([4]) تفسير القرطبي 2/ 183–184، طبعة دار الكتب العلمية (1426هـ – 2005م).

♣- ابوهريره رضي الله عنه روايت كوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: مسلمان ته د هر نېک عمل په بدل کې له لسو څخه تر اووه سوه پورې نېکۍ ورکول کيږي؛ خو الله پاک وايي چې روژه زما ده او زه به پخپله د دې بدله ورکوم؛ ځکه چې بنده زما د امر له امله خپل شهوات تر پښو لاندې کوي او خوراک او څښاک نه کوي، روژه نيونکي ته دوه خوشحالۍ دي: يوه د روژه ماتي پر وخت او بله هغه وخت چې له خپل رب سره مخامخ شي، او د روژه نيونکي د خولې بوی د الله په نېز له مشکو هم خوږ دی...[1]

په ښکاره روژه خوړل

په دې خبره د ټولو علماوو اتفاق دی چې که څوک روژه نه نيسي او له فرضيت څخه يې هم انکار کوي، هغه له اسلامه وتلی دی، او که څوک له کوم عذر پرته د رمضان روژه وخوري خو له فرضيت څخه يې انکار نه کوي، هغه مسلمان دی؛ خو سخت ګناهګار دی

او که څوک له کوم عذر پرته په ښکاره روژه خوري او د ديني شعائرو سپکاوی کوي، هغه فاسق دی، مسلمان خليفه بايد داسې سړی ووژني ترڅو نور خلک په ښکاره روژو خوړلو جرئت ونه کړي.[2]

---

(1) صحيح مسلم، كتاب الصيام، باب فضل الصيام، حديث رقم (2705).
(2) الفتاوى الشامي ۲/ ۱۵۱

د رمضان روژه پرچا فرض ده؟

د رمضان روژه په لاندي يادو خلكو باندې فرض ده:

١-مسلمان .

٢- عاقل .

٣- بالغ .

۴- مقيم.

۴- چې د روژې نيولو ځواک ولري.

۵- چې له موانعو څخه خالي وي (لكه حيض او نفاس).

د میاشتې په لیدلو سره روژه نیول

د شعبان په نهه وېشتمه ورځ باید خلک د رمضان د میاشتې لټه وکړي؛ نو که ولیدل شوه سبا دې روژه ونیسي او که ونه لیدل شوه بیا دې د شعبان دېرش ورځې پوره کړي[1]

حضرت ابوهریره رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل: د میاشتې په لیدلو سره روژه پیل کوئ او په لیدلو سره یې پای ته رسوئ او که د رمضان میاشت پټه شي، بیا د شعبان (برات) میاشتې دېرش ورځې پوره کوئ. (2)

د شک د ورځې روژه

د شعبان په دېرشمه که چا په دې نیت روژه ونیوله چې که سبا رمضان و، د رمضان به یې شمار کړي او که رمضان نه و، نفلي به شي، دا روژه مکروه ده. (3)

([1]) تبیین الحقائق ۲/ ۱۵۵-۱۵۶، کتاب الصوم.
([2]) صحیح البخاري ۱/۲۵۶
([3]) مراقي الفلاح، ص: ۳۷۷

۱- نیت کول

د هر نېک کار د قبلېدو له پاره نیت کول اړین دی، له همدې امله د احادیثو ډېری کتابونه د نیت په حدیث پیل شوي دي، او داچې روژه هم یو عبادت دی؛ نو دې ته هم نیت ضرور دی، که یو څوک ټوله ورځ خوراک او څښاک ونه کړي خوچې نیت یې نه وي کړی روژه یې نه سمې کیږي، البته نیت په دوه ډوله دی: یو دا چې په خوله ووایي او بل دا چې په زړه کې نیت وکړي؛ نو په خوله نیت کول اړین نه دی بلکې که څوک له شپې څخه په زړه کې نیت وکړي چې سبا به روژه نیسم، یا پېشمني ته را ولاړ شي، دا هم نیت دی؛ خو که په ژبه نیت وکړي ډېره غوره ده.

بله دا چې که په رمضان کې څوک د قضایي روژې نیت وکړي او ووایي چې سبا به قضایي یا نفلي روژه نیسم او بیا به د همدې ورځې قضایي بل وخت را وګرځوم، نو سره له دې نیت یې دا ورځ قضایي نه؛ بلکې فرضي روژه ګرځي ځکه چې دا میاشت خدای پاک یوازې د فرضي روژو لپاره ټاکلې ده.

او که چا د شپې له خوا د روژې نیت نه و کړی، نه پېشلمي ته را ولاړ شوی و، او سهار فکر ورغی چې دا خو نا روا کار دی چې روژه خورم؛

نو کولای شي چې له غرمې نه تر يو ساعت وړاندې پورې نيت وکړي؛ خو په دې شرط چې تر دې وخته پورې به يې داسې کار نه وي کړی چې روژه پرې ماتيږي. [1]

دغه راز د روژې هرې ورځې ته بايد جلا نيت وشي. [2]

٢- له خوراک، څښاک او جماع څخه ځان ژغورل

الله پاک فرمايي: ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ. [البقرة: ١٨٧]

ژباړه: بيا مو ان تر شپې (ماښام) پورې روژه پوره کړئ.

او د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا وينا چې له خپل رب جل جلاله څخه يې روايت کوي: "......زما بنده زما (د امر) له امله خوراک، څښاک او شهوت پريږدي". [3]

([1]) البحرالرائق ٢/ ٤٥٢، کتاب الصوم، ط: رشيديه

([2]) تبيين الحقائق ٢/ ١٤٨

([3]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب فضل الصوم، حديث رقم (1894).

۱ - د شپې له خوا خوراک، څښاک او جماع

د الله پاک ددې فرمان له امله: أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ اِلٰى نِسَآئِكُمْ…… وَكُلُوْا وَاشْرَبُوْا حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ. **[البقرة: ۱۸۷]**

ژباړه: د روژې په شپه له خپلو ښځو سره نژدېوالی (کوروالی) درته حلال شوی.....او خورئ څښئ ترهغو چې د سبا سپینه کرښه له توري کرښې درته راڅرګنده شي.

۲ - د سهار تر اول وخته د پېشمنې وروسته کول

تېر ایت ، او د سهل بن سعد رضي الله عنه دا وینا چې وایي: ما به په کور کې پېشلمی کاوه او بیا به په تلوار نبوي جومات ته تللم چې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره لمونځ وکړم.[1]

له دې حدیث څخه دا هم معلومه شوه چې صحابه کرامو به په پېشنمې کې تاخیر کاوه او په روژه کې به یې د سهار لمونځ وختي کاوه.

---

(1) صحیح البخاري، کتاب الصوم، باب تأخیر السحور، حدیث رقم (1920).

۳- که د ورځې معلومه شي چې رمضان دی، د ورځې نیت کولای شي

حضرت سلمه بن الاکوع رضي الله عنه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د عاشورا په ورځ یو سړی ولېږه چې په خلکو کې اعلان وکړي چې که چا خوراک کړی وي هغه دې روژه پوره کړي او که چا خوراک نه وي کړی هغه دې په خپل حال پاتې شي او خوراک دې نه کوي" [1]

په ابتدا کې پر مسلمانانو د عاشورا د ورځې روژه فرض وه؛ له دې حدیث څخه دا معلومه شوه چې که چا د شپې له خوا د روژې نیت نه وي کړی او د ورځې څرګنده شي چې دا ورځ د رمضان لومړی ده؛ نو له ورځې څخه یې نیت کولای شي.

خو دا په دې صورت کې چې تر هغه وخته یې خوراک، یاڅښاک، یا جماع نه وي کړي او که یې کړي و، بیا هم پرې لازمه ده چې په همدې ورځ تر ماښامه داسې کار ونه کړي چې روژه پرې ماتیږي او بیا به له رمضان وروسته د همدې ورځې قضایې راګرځوي. [2]

(1) صحیح البخاري، کتاب الصوم، باب: إذا نوى بالنهار صوما، حديث رقم (1924).
(2) مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

۴- هغه چې پر ځان کابو لري، له مېرمنې سره لوبې کولای شي

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي : "رسول الله صلی الله علیه وسلم به په روژه کې له خپلو مېرمنو سره مباشرت (له جماع پرته ساتيرى) کاوه او هغه تر هر چا په خپل شهوت کابو درلودى". [1]

۵- په سفر کې د روژې خوړل

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي: حضرت حمزه بن عمرو اسلمي رضي الله عنه به ډېرې روژې نيولې، يوه ورځ يې پيغمبرصلی الله علیه وسلم نه پوښتنه وکړه وېل يارسول الله! په سفر کې روژه ونيسم که نه؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وويل: "که خوښه دې وي ويې نيسه او که نه، ويې خوره". [2]

۶- پوره اودس کول خو په مضمضه او استنشاق کې احتياط کول

عاصم بن لقيط بن صبره رحمه الله د خپل پلار له خولې په يو حديث کې وايي چې ما يوه ورځ له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه: يارسول الله ! د اوداسه په اړه که معلومات راکړې!! راته يې

([1]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب المباشرة للصائم، حديث رقم (1927).
([2]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب الصوم في السفر، حديث رقم (1943).

وفرمایل: پوره اودس کوه، ګوتې خلال کوه او له روژې پرته په نورو وختونو کې په مضمضه او استنشاق (خولې او پوزې مینځلو) کې ښه کوشش کوه" [1]

د روژې ماتوونکي

هغه شیان چې کفاره او قضا دواړه لازموي

۱- خوراک او څښاک

د قرآنکریم دا ایت چې وړاندې هم تېرشو: ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ.

او هغه حدیث چې یوازې له هېرونکي څخه د خوراک او څښاک وبال پورته شوی و.

---

(1) سنن أبي داود، كتاب الطهارة، باب: في الاستنثار، حديث رقم (142).

۲ - جماع

که چا له سپېدو وروسته له مېرمنې سره د روژې په حال کې کوروالی وکړ، نو که انزال یې شوی وي او که نه وي شوی، روژه یې ماته شوه، قضا به هم راګرځوي او کفاره به هم ورکوي. [1]

هغه شیان چې روژه پرې ماتېږي او یوازې قضا یې لازمېږي

۱ - قصدا په ډکه خوله قی کول :

ابوهریره رضي الله عنه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل : " چاته چې قی ورپېښ شي او کابو پرې را نه ولي پر هغه قضا نشته او که څوک قصدا او په لوی لاس قی وکړي هغه دې قضا راوړي " [2]

او که چاته په ډکه خوله قی پېښ شو او د یوه نخود د داني په اندازه قی یې بېرته تېر کړ، روژه یې ماتېږي. [3]

([1]) الفتاوي الهنديه ۲۰۵/۱

([2]) جامع الترمذي، أبواب الصوم، باب: في من استقاء عمدا، حديث رقم (720).

([3]) ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/ ۴۵۰ كتاب الصوم، مطلب في الكفارة.

۲- حیض او نفاس :

په دې کې فرق نشته چې که د حیض یا نفاس وینه د ورځې په سر کې راشي او که په پای کې، اګر که له ماښام نه یو څو شیبې وړاندې هم راشي روژه یې ماتیږي.

حضرت ابوسعید خدري رضي الله عنه وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم د لوی اختر یا کوچني اختر په ورځ عیدګاه ته روان و پر لاره یې څو مېرمنې ولیدلې نو ورته ویې ویل: ایا داسې نه ده چې مېرمن کله حایضه شي؛ نه لمونځ کوي او نه روژه نیسي؟ هغوی وویل: هو همداسې ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل: همدا یې د دین نقصان دی.[1]

۳- په زوره پر چا روژه ماتول

که څوک په زور روژې ماتولو ته اړیستل شو، روژه یې ماتیږي خو کفاره پرې نشته یوازې قضا به یې راګرځوي، دغه راز په ډنډ کې د

(1) صحیح البخاري، کتاب الحیض، باب ترك الحائض الصوم، حدیث رقم (304).

لمبېدو پر مهال که د چا ستوني ته او به تیري شي روژه پرې ماتیږي اګر که بل څوک یې په زوره غوپه کړي. [1]

۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول

که څوک په قصد سره حلق ته دود ننباسي، روژه یې ماتیږي. [2]

۵- سګریټ یا چلم څکول

په سګریټ یا چلم څکولو سره هم روژه ماتیږي. [3]

۶- د پېشمني په وخت کې تېروتل

که چا په دې شک پېشمنی یوه یا دوه دقیقې وروسته کړ چې ښایي لا به سهار شوی نه وي او وروسته څرګنده شوه چې سهار را ختلی و، هغه دې دا روژه پوره کړي او په بدل کې دې له رمضان وروسته یوه بله روژه ونیسي او کفاره پرې نشته. [4]

([1]) الفتاوی العالمکیریة ۱/ ۲۲۲، کتاب الصوم، الباب الرابع فیما یفسد و ما لایفسد، ط: دارالکتب العلمیة، بیروت.

([2]) ردالمحتار علي الدرالمختار، ۳/۴۲۱، وایضا في جواهر الفقه لمحمدشفیع رحمه الله۳/۵۱۸.

([3]) الفتاوی العالمکیریة ۱/ ۲۰۲ ماخذه: فتاوی محمودیه ۱۰/ ۱۳۸

[4]: مراقي الفلاح، ص: ۳۶۹ ط: قدیمي کتب خانه

۷- د روژه ماتي په وخت کې تېروتل

که یو چا په دې فکر روژه ماته کړه چې ښایي لمر لوېدلی وي؛ خو وروسته څرګنده شوه چې لمر نه دی لوېدلی، روژه یې ماته شوه، قضا به یې راګرځوي، کفاره پرې نشته. ([1])

دغه راز په لاندې یادو کارونو سره هم روژه ماتیږي:

۸- د غړغړې پر وخت حلق ته اوبه تېرېدل.

۹- مېرمنې سره د لوبو یاښکولولو پر وخت انزال کېدل.

۱۰- یو داسې شی ستوني ته تېرېدل چې په عادتي ډول نه خوړل کیږي، لکه د لرګي ډکی، د وسپنې ټوټه او داسې نور.

۱۱- په هیره یو شی خوړل او بیا په دې فکر قصدا خوراک کول چې کیدای شي روژه یې ماته شوې وي، په دې سره هم روژه ماتیږي او قضا به یې راګرځوي. ([2])

۱۲- په وینټولین یا د سالنډۍ سپرې کارولو سره هم روژه ماتیږي، (وینټولین یو ډول درمل دي چې د سابندۍ ناروغان یې د خولې له لارې د یو ډول فشاري سپرې په مټ کاروي) نو که کوم ناروغ له دې درملو

---

[1]: جواهرالفقه للشیخ محمدشفیع رحمه الله۳/ ۵۱۸

[2]: جواهرالفقه للشیخ محمدشفیع رحمه الله۳/ ۵۱۸

پرتـه روژه نـه شـوه نېـولای هغـه دې روژه وخـوري او بيـا دې قضـا را وګرځوي. [1]

هغه شيان چې روژه پرې نه ماتيږي او نه هم مکروه کيږي

۱ - غسل کول

د ګرمۍ له امله روژه کې په خوله يا پوزه يخې اوبه ګرځول، لمبېدل او يا پر سر يا بدن لوند ټوکر اچولو سره روژه نه ماتيږي او نـه هم مکـروه کيږي. [2]

۲ - مسواک کارول

د مسواک په کارولو روژه نه ماتيږي.

۳ - سرغوړول

که په روژه کې څوک سر غوړ کړي روژه يې نه ماتيږي. [3]

---

[1]: الدرالمختار ۲/ ۳۹۵ ط: سعيد

[2]: الفتاوى العالمكيرية ۱/ ۲۲۰

[3]: الدرالمختار: ۳/ ۴۲۱ كتاب الصوم، مطلب يكره السهر اذا خاف فوت الصبح، ط: دارالمعرفة، بيروت.

۴- احتلام

که څوک په خوب کې احتلام شي روژه يې نه ماتيږي. ([1])

۵- خوشبويي کارول

د عطرو په کارولو سره روژه نه ماتيږي. ([2])

۶- د اړتيا پر وخت د خوړو خوند کتل

ابن عباس رضي الله عنهما وايي: که څوک سرکه يا بل کتـغ وڅکي؛ نو که ستوني ته يې رسېدلی نه وي، پروا نه کوي.([3])

خو دا په هغه صورت کې چې ډېره اړتيا وي، لکه د يـوې مېرمنې خاوند په طبعيت کې تريخ دی، هغې ته روا دي چې دکتـغ خوند يـوازې په ژبه وګوري. او همدا حکم نانباى (ډوډۍ پخوونکی) ته هم دی.

[1]: ايضا.

[2]: الفتاوى القاضيخان ۱/ ۲۰۸

[3]: مصنف ابن أبي شيبة، كتاب الصيام، في الصائم يتطعم بالشيىء، حديث رقم (9369).

دغه راز مېرمن کولای شي خپل بچي ته په خپله خوله کې خواړه وژويي داسې چې ستوني ته يې خوند تېر نه شي؛ خو دا په داسې وخت کې چې هلته بل داسې څوک نه وي چې روژه يې نه وي نيولې. [1]

۷- د سترګو درمل کارول

په سترګو کې درمل اچولو سره روژه نه ماتيږي اګر که په حلق کې يې خوند محسوس شي. دغه راز په سترګو تورولو هم روژه نه ماتيږي. [2]

۸- د مار يا لړم چيچل

د مار يا لړم په چيچلو روژه نه ماتيږي. [3]

۹- په هېره سره خوراک يا څښاک کول

حضرت ابوهريره رضي الله عنه د رسول الله صلی الله عليه له مبارکې خولې په يوه وينا کې وايي: که څوک په هېره سره خوراک يا څښاک

---

[1]: البحرالرائق۲/ ۴۸۹، کتاب الصوم، باب ما يفسد و مالا يفسد، ط: رشيديه

[2]: الفتاوی العالمکيريه ۱/ ۲۲۴، کتاب الصوم ، باب ما يفسد و ما الايفسد.

[3]: ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/ ۴۲۱،کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بيروت

وکړي؛ نو روژه دې پوره کړي؛ ځکه چې په هېره خوراک یا څښاک د الله پاک له لوري (مېلمستیا) وي" [1]

دا حکم فرضي او نفلي دواړو روژو ته شامل دی.

دغه راز په څو نورو شیانو هم روژه نه ماتیږي:

۱۰- بې اختیاره ستوني ته دود، ګرد یا چینجی ننوتل.

۱۱- بې اختیاره قی کول.

۱۲- پیچکاري لګول.[2]

۱۳- غاښونه وینې کېدل خو په دې شرط چې وینه ستوني ته ولاړه نه شي.[3]

---

[1]: صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب الصائم إذا أكل أو شرب ناسيا، حديث رقم (1933).

[2]: رد المحتار۲/ ۳۹۵-۳۹۶، باب ما يفسد الصوم و مالايفسد، ط: سعيد، وكذافي فتاوى العالمكيريه: ۱/ ۲۰۳، الباب الرابع فيما يفسد و فيما لايفسد، ط: رشيديه.

[3]: جواهرالفقه ۳/ ۵۱۹

هغه شيان چې روژه پرې مکروه کيږي

۱- په روژه کې له مېرمنې سره لوبې کولو، او مچو کولو سره روژه نه ماتيږي؛ خو په روژه کې داسې کول مکروه دي، او که په دغه وخت کې انزال شي، روژه يې ماتيږي. [1]

۲- له عذر پرته د خوړو خوند څکل.

۳- په خوله کې ناړي راټولول او بيا يې تېرول.

۴- له ډېرې اړتيا پرته په غاښ کې دوا کېښودل.

۵- د روژې په شپه تر سهاره په جنابت کې پاتې کېدل خلاف اولی دي، ښه دا ده چې په شپه کې غسل وکړل شي.

۶- رګ وهل (حجامت) په رګ وهلو سره د رګ وهونکي روژه مکروه کيږي.

۷- د غاښونو دوا کارول؛ خو که دوا حلق ته تېره شي بيا روژه فاسديږي.

۸- په غاښونو کې د خوراک ذرې (ميده برخې) پرېښودل. [2]

---

[1]: البحرالرائق ۲/ ۴۷۶، کتاب الصوم، باب ما يفسد الصوم و ما لا يفسد، ط: رشيديه

[2]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

۹- دغه راز په روژه کې دروا غ ویل، په درواغو شاهدي ویل، غیبت کول، چغلخوري، تېکي کول، جګړې کول، په دراغو قسمونه خوړل، فاحش حرکات کول، سپکې خبرې کول، ظلم کول، نامحرمه مېرمنو سره خبرې کول او ورته کتل، سینما ته تلل، دا هغه څه دي چې روژه ورسره مکروه کیږي، ښایي روژه نیونکي په روژه کې په ځانګړې ډول له دې کارونو څخه هم ځانونه وساتي.

هغه عذرونه چې له امله يې روژه ماتول روا دي

۱- د ناروغۍ د زیاتېدا وېره

که یو څوک له روژې نیولو وروسته د ورځې په لړ کې ناروغ شو؛ نو که د روژې له امله يې ناروغي زیاتېده یا اوږدېدله، کولای شي روژه ماته کړي او بیا به يې قضا را ګرځوي کفاره پرې نشته، او که په پېچکاري يې درملنه کېدله، بیا دې روژه نه ماتوي. [1]

---

[1]: احسن الفتاوی ۴/ ۴۳۲ د فتاوی عالمګیري په حواله.

۲ - د مور یا ماشوم ژوند ته ګواښ

حاملې مېرمنې ته که داسې څه ورپېښ شول چې د هغې یا یې د ماشوم ژوند ته ګواښ و، هغې ته روژه ماتول غوره دي. [1]

۳ - مرګوني تنده رامنځته کېدل

د خوړو پخولو یا بل کوم اړین کار کولو له امله څوک دومره تږی شو چې مرګ ته نږدې شو، هغه دې روژه ماته کړي. [2]

د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې

۱ - د روژې کفاره

که څوک په لوی لاس، له کوم عذر، سفر، او یا ناروغۍ پرته روژه ماته کړي هغه به کفاره ورکوي او هم به د همدې ورځې قضايي راګرځوي، کفاره دا ده چې یا به دوه میاشتې پرلپسې روژې نیسي، که د کمزورتیا یا ناروغۍ له امله روژې نشي نیولای بیا دې شپېتو غریبانو ته دوه وخته په مړه خېټه خواړه ورکړي - کولای شي په دوه ورځو کې یې دوه ځله ورکړي او یا یوه غریب ته شپېته ورځې هره ورځ دوه وخته

[1]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه
[2]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه

خواړه ورکړي، یا دا چې شپېتو مسکینانو ته یو وخت ډوډۍ او د دوهم وخت په بدل کې هر یوه ته د سرسایې په ارزښت نغدې روپۍ ورکړي- په دې ټولو صورتونو کې کفاره ادا کیږي. [1]

شپېتو مسکینانو ته خواړه ورکول د هغه چا لپاره دي چې دوه میاشتې مسلسل روژې نشي نیولای او که څوک وس لري چې دوه میاشتې پرلپسې روژې ونیسي، هغه ته روا نه دي چې مسکینانو ته خواړه ورکړي.

او که څوک د شپېتو مسکینانو خواړه یا یې (د سرسایې برابر) قیمت په یوځای دوو مسکینانو ته ورکړي، کفاره یې نه سهي کیږي؛ بلکې اته پنځوس نورو ته به یې هم ورکوي؛ البته هر یوه ته د یوې سرسایې برابر. [2]

د کفارې په روژو کې شپېته ورځې پوره کول ضرور نه دي؛ بلکې د سپوږمیزو میاشتو دوه میاشتې روژې به نیسي هغه که هره میاشت هر څو ورځې راغله؛ خو دا په هغه صورت کې چې که څوک د سپوږمیزې میاشتې له لومړۍ نېټې څخه روژې پیل کړي، او که څوک د سپوږمیزو

---

[1]: حدیث ابي هريرة في صحيح البخاري ١/ ٢٥٩، ٢٦٠، كتاب الصوم،ط: قديمي. ردالمحتار على الدرالمختار: ٢/ ٤١١، ٤١٢

[2]: الفتاوى العالمكيرية، كتاب الطلاق، الباب العاشرفي الكفارة: ١/ ٥١٣، ط: رشيدية

میاشتو له منځ څخه د کفارې روژې پیل کړي هغه به شپېته ورځې پوره کوي. ([1])

۲- د روژې قضاء

که د یو عذر له امله روژه قضاشي؛ نو د عذر له منځه تللو سمدستي وروسته یې قضا راوړل غوره دي البته له رمضان وروسته، په قضایي روژو کې اختیار دی، که ټولې یوځای نیسي او که په جلاجلاورځو کې یې نیسي.

۳- پېشمنی

له نیمې شپې وروسته د صبح صادق له را ختلو تر وړاندې پورې د پېشمنې وخت دی، په دغه وخت کې څه ناڅه خوراک کول سنت دی او غوره دا ده چې پېشمنی د شپې په ترټولو وروستۍ برخه کې وشي خو دومره ناوخته نه، چې پېشمنی په شک کې شي.

که مؤذن له صبح صادق راختلو وړاندې اذان وکړ، پېشمنی نه بندیږي ترڅو چې صبح صادق نه وي راختلی.

---

[1]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

اذان باید لـه صبح صادق را ختلو وروسـته وشـي، او خلک بایـد پـه دې پوه شي چې د اذان په وخت کې هم خوراک کول ممنوع دی.

د پېشمنې له پای ته رسولو وروسته په زړه کې نیت کول بسـنه کـوي او که په ژبه دا توري ووایي، غوره ده: بِصَوْمِ غَدٍ نَوَيْتُ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

ژباړه: د رمضان سبانۍ ورځې روژې نیت کوم.

۴- روژه ماتی

کله چې د لمر په پرېوتـو بـاور راشـي، بیـا روژه مـاتی وروسـته کـول مکروه دی؛ خو که کله هوا ګردجنه وه او د لمر پـه پرېوتـو کـې شـک و، بیا روژه ماتی دوه-څلور دقیقې وروسـته کـول غـوره دی، او عمومـا پـه روژه ماتې کې درې دقیقې احتیاط غوره دی. [1]

۵- تراویح

پـه رمضـان کـې د ماخوسـتن لـه فـرض او سـنتو وروسـته شـل رکعتـه لمونځ سنت مؤکد دی.

په تراوو کې د ټول قرآنکریم ختم کول سنت دی.

---

[1]: جواهرالفقه، للشیخ المفتي محمدشفیع رحمه الله۳/۵۲۲

په هغه سیمو کې د روژې حکم چې شپه یا ورځ یې ډېره اوږده وي

په کومو سیمو کې چې ورځ دومره اوږده وي چې روژه نیول پکې د انسان له وس څخه بهر وي، (لکه په ناروې هېواد کې کله تر دوه وېشت ساعته هم اوږده ورځ وي) د داسې سیمو د روژې حکم دا دی چې څنګه د لمانځه وختونه له نږدې هغو سیمو سره برابروي چې شپه او ورځ پکې د معمول مطابق وي، همدغه راز دې روژه هم د هغوی له مهالوېش سره سم نیسي او ماتوي دې.[1]

او که ورځ اتلس ساعته وه، بیا دې پوره ورځ روژه نیسي.[2]

یو دېرشمه روژه

د یو شمېر هېوادونو تر منځ د وختونو او مطالعو توپیر وي؛ نو ځینې وخت یو سړی په یوه هېواد کې دېرش روژې پوره کړې وي خو چې بل هېواد ته ورشي هلته هغه ورځ دېرشمه وي؛ نو داچې رمضان تر دېرشو

([1]) فتاوی شامي: ۱/ ۳۳ ، کتاب الصلوة مطلب في طلوع الشمس من مغربها، وایضا ۱/ ۳۶۵، مطلب في فاقد وقت العشاء کاهل بلغار، کتاب الصلوة.

([2]) مجموعة الفتاوی ۱/ ۶۹۶، ط: سعید

ورځو نه زياتيږي، ښايي دا سړی د نوور خلکو د روژو د احترام له امله په هغه ورځ د روژې عادت وکړي.[1]

جراحي عمليات

له دماغ يا خيټې پرته د انسان د بدن د نورو غړو په عمليات کولو سره روژه نه ماتيږي. [2]

دغه راز د هغه اندامونو په اپرېشن سره هم روژه نه ماتيږي چې معدې يا دماغ ته قدرتي سوري (منفذونه) ونه لري. [3]

او که د دماغ يا معدې عمليات يې په داسې ډول وکړل چې يوا ځې څه يې ورڅخه وويستل او څه يې ور داخل نه کړل، بيا هم روژه نه ماتيږي. [4]

او که د عمليات په وخت کې په دماغو يا معده کې دننه درمل وکاروي او يا مصنوعي غړي ولګوي، روژه پرې ماتيږي. [5]

([1]) جديد فقهي مسائل: ۱۰۰
[2]: رد المحتار۲/ ۳۹۵، ط: سعيد
[3]: شامي ۲/ ۴۰۲، ط: سعيد
[4]: ردالمحتار ۲/ ۴۱۴، ط: سعيد
[5]: شامي، ۲/ ۴۰۲ ط: سعيد

دغه راز که د معدې د عملیات پر وخت د معدې کومه برخه بهر را ووېستل شي او بېرته په خپل ځای ولګول شي، روژه پرې فاسدیږي. [1]

که څوک په نس کې په مرمۍ ولګیږي او مرمۍ هلته پاتې شي، روژه یې ماتیږي او یوازې قضا به یې راګرځوي. [2]

له بدن څخه وینه وېستل

په روژه کې د پېچکارۍ له لارې له بدن نه په وینه وېستلو روژه نه ماتیږي، البته دومره وینه وېستل مکروه دي چې د روژه نیونکي بدن ورسره کمزورۍ شي چې بیا د روژې پوره کولو وس نه لري. [3]

دغه راز که په روژه کې څوک ناروغ شو او وینې ته یې اړتیا شوه، هغه کولای شي خپل بدن ته د چا وینه تېره کړي، روژه یې نه فاسدیږي. [4]

---

[1]: الفتاوی العالمکیریة ۱/ ۲۰۴، ط: رشیدیة

[2]) الدرالمختار ۳/ ۴۲۳ ط: دارالمعرفة

[3]: احسن الفتاوی ۴/ ۴۳۵

[4]: البحرالرائق ۲/ ۴۷۶، ط: سعید

په روژه کې غاښ وهستل

د ډېرې اړتيا لـه امله پـه روژه کې غـاښ ويسـتل روا دی او کـه ډېره اړتيا نه وي بيا مکروه دی، او کـه د غـاښ وهسـتلو پـر وخت دوا يـا وينـه خيټې ته ولاړه شي؛ نو که وينه تر ناړو زياتـه يـا برابـره وه او يـا يـې خوند ثرګند و، روژه ورسره ماتېږي. ([1])

په پوزه کې دوا کارول

که پـه پـوزه کـې دوا کـاروي؛ نـو کـه دوا حلق تـه ورسـيږي روژه پـرې ماتيږي او که ونه رسيږي، نه ماتيږي. ([2])

په روژه کې شونډې سرې کول

مېرمنې کولای شي په روژه کې شونډې سرې کړي او کـه دا وېره وه چې سرخي به يې خولې ته لاړه شي، بيا مکروه دي.([3])

---

[1]: احسن الفتاوی ۴/ ۴۳۶، د ردالمحتار په حواله.

[2]: الفتاوی الشامي. ماخذه: فتاوی محموديه ۱۰/ ۱۳۸

[3]: احسن الفتاوی ۴/ ۴۳۴

مېرمن د ورځې په منځ کې له حيض څخه پاکېدل

که يوه مېرمن د ورځې په منځ کې له حيض څخه پاکه شي، هغه دې په همدې ورځ د نورو روژه نيونکو په شان خوراک او څښاک نه کوي، او د همدې ورځې قضا به هم را ګرځوي. [1]

په غوږ کې اوبه يا تېل ننوتل

که په خطاسره په غوږ کې اوبه لاړې شي، روژه نه ماتوي، او که دوا يا تېل په غوږ کې واچوي روژه ماتيږي. [2]

نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته

نابالغ هلک يا نجلۍ که پخپله روژه ماته کړي يا يې پلار د رحم له امله پرې ماته کړي، قضا يې نشته. [3]

[1]: حاشية الطحطاوي على مراقي الفلاح، ص: ۶۷۸
[2]: احسن الفتاوى،۴/ ۴۳۱ د ردالمحتار په حواله .
[3]: احسن الفتاوى ۴/ ۴۴۰ د ردالمحتار په حواله.

۱- په روژه ماتي کې تلوار کول

حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: "خلک (مسلمانان) به تر هغو په خير کې وي چې په روژه ماتي کې تلوار کوي" ([1])

ابوعطيه رحمه الله وايي: يوه ورځ زه او مسروق رحمه الله حضرت عائشې رضي الله عنها ته ورغلو ورته ومو ويل: اې د مسلمانانو مورې! د رسول الله صلى الله عليه وسلم دوه صحابه دي، يو يې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي او بل په روژه ماتي او لمانځه کې وروسته والى کوي؛ نو مورې څنګه وکړو؟ راته يې وويل: هغه کوم يو دى چې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي؟ مورې ورته وويل: عبدالله - يعني: ابن مسعود رضي الله عنه- راته يې وويل: رسول الله صلى الله عليه به همداسې کول.([2])

---

[1]: صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب تعجيل الإفطار، حديث رقم (1957).

[2]: صحيح مسلم، كتاب الصوم، باب فضل السحور وتأكيد استحبابه..، حديث رقم (2554).

خو دا په دې معنا نه چې دومره تلوار وشي چې د لمر په لوېدو کې شک پيدا شي؛ بلکې د لمر په لوېدو کې له يقين وروسته تلوار کول مستحب دي.

۲- په تازه کجورو روژه ماتول

حضرت انس رضي الله عنه وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم به په لندو کجورو روژه ماتوله، که به هغه نه وې بيا به يې په وچو کجورو او که به هغه هم نه وې بيا به يې د اوبو څو غړپه وکړل. ([1])

۳- د روژه ماتي دعا ويل

د روژه ماتې پر وخت دا دعا ويل مستحب ده : اللهم اني لک صمت، وبک امنت، وعليک توکلت، وعلى رزقک افطرت.

ژباړه: خدايه! تاته مې روژه ونيوله، پر تا مې ايمان راوړی، پرتا مې توکل کړی، او ستا په (راکړي) رزق مې روژه ماته کړه.

---

[1]: سنن أبي داود، كتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2356).

۴- له روژه ماتي وروسته دعا

ابن عمر رضي الله عنهما وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم چې به روژه ماته کړه داسې دعا به يې کوله : " تنده ماته شوه، رګونه لانده شول او اجر وټاکل شو انشاءالله". ([1])

۵- د پښمني پر وخت يو څه خوړل، اګر که د اوبو يو غړپ هم وي.

۲- پيښمنی دومره نه ناوخته کول چې روژه په شک کې شي.

۷- خپلوانو، نږستمنو او اړو خلکو سره مرستې کول، مسلمان بايد تل د نېکيو کارونه وکړي؛ خو په روژه کې ښايي له نورو مياشتو څخه په دې لاره کې ډېر زيار وباسي.

وروستۍ يادونه: له تېرو خبرو څخه څرګنده شوه چې روژه يوازې د خوراک او څښاک او جماع نه کولو ته نه وايي؛ بلکې په روژه کې بايد مسلمان له هر ډول ناوړه کارونو څخه روژه ونيسي او وښيي چې روژې څومره اغيز ورباندې کړی دی، په همدې ډول هغه ټول ثوابونه او انعامونه ترلاسه کولای شي چې الله يې په بدل کې وعده کړې ده او که نه، يوازې له خوراک او څښاک څخه لاس واخلي؛ خو نوري بد اخلاقۍ کوي بيا له روژې څخه هيڅ ګټه نشي پورته کولای او تش لاس به ورڅخه تيرېږي. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: داسې روژه نيونکي شته چې لوږې او تندې تيرې کړي؛ خو هيڅ په لاس ور نشي، او

---

[1]: سنن أبي داود، كتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2357).

داسې د شپې ولاړېدونکي او عبادت کوونکي هم شته چې له بې خوبۍ پرته نور هيڅ په لاس نه ورځي، څوک چې روژه ونيسي؛ خو ناوړه کارونه پرې نږدي الله جل جلاله د هغوی د خوراک او څښاک د پرېښودلو هيڅ پروا نه لري.[1]

الله دې وکړي چې ټول د روژې له سترو نعمتونو څخه برخمن شو . آمين

---

[1]: سنن ابن ماجه، كتاب الصيام، باب ما جاء في الغيبة والرفث للصائم، حديث رقم (1690).

د الله د رضا په نيت جومات کې په داسې ډول اوسېدلو ته اعتکاف وايي، چې له هغو اړتياوو پرته چې په جومات کې نه پوره کيږي (لکه اودس ماتی، واجب غسل او اودس) له جومات څخه نه وځي. او اعتکاف (سنت مؤکد على الكفاية دی) معنا دا چې که له کلي څخه يو تن اعتکاف ته کښيني د نورو غاړه خلاصيږي او که يو هم کښېنه نې د ټولو غاړه بنده ده او که چا پر ځان د اعتکاف نذر منلی وي بيا پر هغه واجب دی.

د اعتكاف فضائل

د روژې له اهمو عبادتونو څخه يو هم اعتکاف دی چې د همدې مياشتې په وروستيو لسو ورځو کې ترسره کيږي او دا چاره رسول الله صلى الله عليه وسلم له هجرت نه وروسته هر کال ترسره کړې ده او د ژوند په وروستي کال يې شل ورځې اعتکاف وکړ.

د اعتکاف معنا د الله په کور کې دېره کېدل او د هغه دربار ته ننواتي ورتلل دي او خپل ټول وخت د هغه عبادت ته ځانګړی کول دي، په دنيا کې چې يو څوک د چا کورته ننواتي ورشي هغه يې هرو مرو غړ اوري؛ نو د ارحم الراحمين جل جلاله شان خو تر دې ډېر لوړ دی چې د هر

بنده ږغ واوري او توبه يې قبوله کړي، ژړا يې واوري او د له برکتونو ډکه مياشت کې ځانګړی انعام پرې وکړي، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: د قيامت په ورځ چې هيڅ سيوری نه وي، الله به اوو تنو ته دخپل عرش د سيوري لاندې ځای ورکړي...يو له هغو څخه هغه مسلمان دی چې زړه يې ترجومات پورې تړلی وي او له يوه لمانځه وروسته د بل لمانځه په تمه وي؛[1] نو فکر وکړئ يو چا چې يوازې د پنځو لمونځونو په وخت کې په جومات پورې زړه تړلی وي نو هغه چاته به څومره ثواب ورکوي چې ټول وخت يې جومات ته وقف کړی وي او يوازې د الله تعالی عبادت يې مشغله وي!!

د اعتکاف يوه لويه ګټه دا ده چې انسان په دې څو شپو کې خپل زړه ته متوجه کيږي او د هغه د اصلاح فکر کوي، او زړه د انسان په بدن کې هغه برخه ده چې د ټولو اعضاوو اصلاح ورپورې تړلې ده، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: واورئ! د انسان په بدن کې يوه ټوټه غوښه ده، هغه چې اصلاح شي ټول بدن ورسره اصلاح کيږي او که هغه فاسده شي ټول بدن ورسره فاسديږي، واورئ! هغه ټوټه زړه دی.([2])

([1]) صحيح البخاري، كتاب الأذان، باب من جلس في المسجد ينتظر الصلاة..،حديث رقم (660)

[2]: صحيح مسلم، كتاب المساقات، باب أخذ الحلال وترك الشبهات، حديث رقم (4091).

او ډېر ځله زړه د ناروا مجلسونو، بې ځایه خبرو، شهواتو، بېځایه خوراکونو، ډېرو خوبونو او يو لړ هغو عواملو له امله فاسدېږي چې انسان په اعتکاف کې ورڅخه لرې او خوندي وي.

د اعتکاف څو اړوند مسائل

۱- نارينه وو ته له جوماتونو پرته په بل ځای کې اعتکاف روا نه دی، الله جل جلاله فرمايي: وَأَنتُمْ عَٰكِفُونَ فِي ٱلْمَسَٰجِدِ [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: کله چې تاسو جوماتو کې ښېله وئ.

او په مساجدو کې د اعتکاف لپاره لومړنی غوره جومات مسجد حرام دی، دوهم مسجد نبوي او دريم مسجد اقصی دی او له دې پرته نور ټول جوماتونه په ثواب کې يو ډول دي. البته جامع جومات د کلي له جوماتونه ډېر ثواب لري.

۲- په کوم جوماتونو کې چې لمونځ په جمعه کيږي او امام او مؤذن ولري هلته اعتکاف صحيح دی، د اعتکاف لپاره د جُمعې لمونځ شرط نه دی. [1]

۳- مېرمنې په کور کې اعتکاف کولای شي [1]

[1]: الدرالمختار: ۳/ ۴۹۳، باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بيروت.

که له ټول کلي څخه يو تن هم اعتکاف ته کښېنه ناست، نو د سنت د پرېښوولو له امله د ټولو کليوالو غاړه بنده ده.([2])

۴- بايد جوماتونه ښه ودان وي ترڅو د اعتکاف په لړ کې معتکف ته کومه ستونزه پېښه نشي او که بيا هم کوم مسجد ونړېږي يا د باران له امله وڅڅېږي او د معتکف د اوسېدو ځای نه وي؛ نو د عذر له امله معتکف بل جومات ته تللای شي. ([3])

۵- معتکف کولای شي د انساني ضرورت له پاره جومات څخه ووځي او پر لاره کولای شي خلکو ته سلام وکړي، له مېلمنو سره ستړي مشي وکړي، د ناروغ پوښتنه وکړي او په جنازه کې ګډون وکړي؛ خو دا ټولې خبرې هغه وخت سهي دي چې له جومات نه په همدې نيت نه وي راوتلی، دا به پر روانه کوي او ورته درېږي دې نه، له دې پرته معتکف بايد له هرډول ناوړه خبرو او خندا څخه ځان وساتي. ([4])

۶- که په جومات کې اوبه نه وي او نه هم بل څوک وي چې معتکف ته د اوداسه له پاره اوبه راوړي؛ نو معتکف کولای شي د اوداسه لپاره کورته ولاړ شي او له اودس کولو سمدستي وروسته له کوم ځنډ پرته

---

[1]: الدرالمختار۳/ ۴۹۴ باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بيروت.

[2]: جامع الرموز: ۱/ ۳۷۶، فصل في الاعتکاف، ط: کريميه، ماخذه: فتاوی محموديه

[3]: الفتاوی العالمکيرية: ۱/ ۲۳۴، کتاب الصوم الباب السابع في الاعتکاف، ط: دارالکتب العلمية، بيروت.

[4]: البحرالرائق: ۲/ ۵۲۹، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ط: رشيدية، ماخذه: فتاوی محمودية

ببېرته جومات ته راشي؛ خو دا حکم د واجب اودا سه لپاره دی، نه د نفلي اودس لپاره. [1]

۷- په اعتکاف کې ببخي چوپ کېدل اړین نه دي؛ بلکې مکروه دي، نېکي خبرې کول غوره دي.

۸- په اعتکاف کې ځانګړی عبادت شرط نه دی، لمونځ، تلاوت، او یا د دیني کتابونو کتنه او یا یې چې هر عبادت زړه وغواړي، کولای شي.

۹- که یو معتکف بې ضرورته د لږ وخت لپاره هم له جومات څخه ووت، اعتکاف یې ماتیږي، که قصدا وتلی وي او که په هېره سره، د دې اعتکاف قضا به راوړي.

۱۰- که د رمضان په وروستیو لسو ورځو کې اعتکاف کوي؛ نو ښایي د شلمې ورځې له لمر پرېوتلو وړاندې مسجد ته ولاړ شي. او چې د اختر میاشت ولیدل شي، بیا به اعتکاف پای ته رسوي. [2]

پای

[1]: مجمع الانهر: ۱/ ۲۵۶، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ماخذه: فتاوی محمودية ۱۰/ ۲۳۵

[2]: جواهرالفقه للشيخ المفتي محمدشفيع رحمه الله، ۳/ ۵۲۳